



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT



Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Učni načrt

SPLOŠNA GIMNAZIJA, STROKOVNA GIMNAZIJA

IZBIRNI PREDMET
VZGOJA ZA SOLIDARNOST

IZBIRNI PREDMET (70 UR)

Učni načrt

VZGOJA ZA SOLIDARNOST

Izbirni predmet (70 ur)

Člani delovne skupine:

Metka Čebulj, Šolski center Ravne na Koroškem

prim. **Anica Mikuš Kos**, upokojenka

Primož Jamšek, Slovenska filantropija

Recenzenta:

Gabrijela Fidler, Šolski center Velenje, Gimnazija

dr. **Blaž Mesec**, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

Izdala: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Jernej Pikalo**

Za zavod: dr. **Vinko Logaj**

Uredila in jezikovno pregledala: **Mira Turk Škraba**

Prva izdaja

Objava na spletni strani:

http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/srednjesolski_izobrazevalni_programi/

Ljubljana 2014

Sprejeto na 152. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 25.10. 2012.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:177(0.034.2)

ČEBULJ, Metka

Učni načrt. Program srednja šola. Vzgoja za solidarnost : neobvezni izbirni predmet [Elektronski vir] / [člani delovne skupine Metka Čebulj, Anica Mikuš Kos, Primož Jamšek]. - 1. izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo, 2014

Način dostopa (URL): [http://www.mizks.gov.](http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/srednjesolski_izobrazevalni_programi/)

[si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/srednjesolski_izobrazevalni_programi/](http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/srednjesolski_izobrazevalni_programi/)

ISBN 978-961-03-0082-3 (Zavod RS za šolstvo, pdf)

1. Mikuš-Kos, Anica

274642432

VSEBINA

1	OPREDELITEV PREDMETA.....	4
2	SPLOŠNI CILJI	4
3	OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	5
3.1	Socializacija in osebni razvoj	5
3.1.1	Vpliv družine, šole in družbe na razvoj	5
3.1.2	Človekove psihosocialne potrebe	5
3.1.3	Prosocialno vedenje in solidarnost	6
3.1.4	Komunikacija in reševanje medosebnih konfliktov	6
3.2	Posameznik in skupnost.....	7
3.2.1	Oblike družbene organiziranosti	7
3.2.2	Skupina, socialna mreža in skupnost	7
3.2.3	Potrebe posameznikov, skupin in skupnosti ter viri za pokrivanje potreb.....	8
3.3	Solidarnost v praksi.....	8
3.3.1	Priprava in izvajanje solidarnosti v družbi	8
3.3.2	Učinki vzgoje za solidarnost in evalvacija	9
4	STANDARDI ZNANJA IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA	9
4.1	Standardi znanja	9
4.2	Minimalni standardi znanja	10
5	DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	10
5.1	Vrstni red obravnave učnih vsebin.....	10
5.2	Metode poučevanja in učenja	11
5.3	Vrednotenje procesa pouka.....	12
5.4	Medpredmetne povezave	12
6	MATERIALNI POGOJI	13
7	ZNANJE IZVAJALCEV	13

1 OPREDELITEV PREDMETA

Vzgoja za solidarnost je izbirni predmet, ki zajema temeljna znanstvena spoznanja o socialni osebnosti, socialnem vedenju, medosebnih odnosih v družbi, odnosu med družbo in posameznikom ter pomenu solidarnosti za družbo in posameznika. Pri izbirnem predmetu se dijaki¹ seznanijo s temeljnimi psihološkimi in družboslovnimi spoznanji o pro-socialnem vedenju, strategijah solidarnosti in učinkih organiziranih oblik prostovoljstva.

Glavni nameni izbirnega predmeta so:

- razvijanje osveščenosti in občutljivosti mladih za socialna dogajanja in za prepoznavanje potreb pri posameznikih, skupinah in skupnosti;
- razvijanje socialnih (medosebnih, medkulturnih in družbenih) znanj in veščin (kompetenc) potrebnih za sobivanje in skupno reševanje problemov in izboljšanje kakovosti življenja posameznikov, skupin in skupnosti;
- pridobivanje izkušenj pri izvajanju aktivne državljske vloge in motiviranje za takšno vlogo v prihodnosti.

2 SPLOŠNI CILJI

Pri izbirnem predmetu *vzgoja za solidarnost* bodo dijaki:

- razvijali prosocialno vedenje (altruizem, solidarnost);
- krepili odgovorno, proaktivno, participativno državljsko vlogo;
- razvijali boljše razumevanje socialnega jaza in vloge v socialnih odnosih;
- oblikovali kritičen pogled na aktualna družbena dogajanja v ožjem in širšem okolju;
- izostrili občutljivost za osebne stiske, stiske prikrajšanih skupin in potrebe skupnosti;
- razvijali strategije za izboljšanje kakovosti življenja posameznikov in skupnosti;
- urili uporabo strategij aktivnega poseganja v reševanje problemov;
- razvijali sposobnost konstruktivnega reševanja problemov na osebнем področju in v medosebnih odnosih;
- razvijali učinkovito sporazumevanje v različnih socialnih situacijah;
- pridobivali veščine za samostojno in odgovorno načrtovanje in izvajanje solidarnosti;
- krepili pozitivno samopodobo in samozaupanje.

¹ V tem učnem načrtu izraz dijak velja enakovredno za dijaka in dijakinjo. Enako izraz učitelj velja enakovredno za učitelja in učiteljico.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

Učni načrt navaja delitev znanj na obvezna znanja in izbirna znanja. **Obvezna znanja** so opredeljena kot znanja, potrebna za splošno izobrazbo, in so namenjena vsem dijakom, zato jih mora učitelj obvezno obravnavati. **Izbirna znanja** opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj obravnava glede na lokalne posebnosti, okoliščine, potrebe in interese ter glede na naravo in strokovne zahteve gimnazijskega programa. Namen izbirnih znanj je tudi pripraviti dijake na specifičnost dela, ki ga bodo opravljali. Splošna znanja so zapisana v pokončnem, *posebna znanja pa v poševnem tisku*.

3.1 Socializacija in osebostni razvoj

3.1.1 Vpliv družine, šole in družbe na razvoj

CILJI

Dijaki:

- znajo oceniti vpliv različnih dejavnikov socializacije na človekovo osebnost;
- presojujejo pomen lastne aktivnosti pri uravnavanju svojega življenja;
- *razumejo socialni razvoj osebnosti;*
- *poznajo različne oblike socialnega učenja.*

VSEBINE

- socializacija v družini;
- socializacija v šoli in odnosi v šoli;
- vplivi širšega okolja;
- *osebnostne lastnosti (temperament, značaj, socialni jaz, sposobnosti);*
- *oblike socialnega učenja (pogojevanje, posnemanje).*

3.1.2 Človekove psihosocialne potrebe

CILJI

Dijaki:

- razumejo pomen temeljnih človekovih čustvenih, odnosnih in psihosocialnih potreb;
- prepoznavajo vire za pokrivanje čustvenih in psihosocialnih potreb;
- *presodijo pomen vrednot za posameznika in družbo;*
- *prepoznajo dejavnike, ki vplivajo na razvoj vrednot in moralnega presojanja.*

VSEBINE

- Osnovne psihosocialne potrebe (sprejetost, vključenost, spoštovanje, upoštevanje, sodelovanje idr.)
- Potrebe in konflikti potreb
- *Vrednote, etika in morala*

3.1.3 Prosocialno vedenje in solidarnost

CILJI

Dijaki:

- spoznajo pomen prosocialnega vedenja za posameznika, skupino, skupnost, družbo;
- identificirajo oblike prosocialnega vedenja;
- analizirajo temeljne motive in ovire za prosocialno vedenje;
- znajo pojasniti dejavnike, ki vplivajo na vedenje posameznika;
- *razlikujejo različne vrste vedenja (asocialno, antisocialno) v medosebnih odnosih.*

VSEBINE

- Spontano prosocialno vedenje
- Dobrodelnost
- Organizirano prostovoljno delo
- Socialni aktivizem
- Proces odločanja in ovire pri pomoči drugim
- *Dinamika medosebnih odnosov*

3.1.4 Komunikacija in reševanje medosebnih konfliktov

CILJI

Dijaki:

- poznajo osnove komunikacijskih veščin in jih učinkovito uporabljajo pri sporazumevanju;
- analizirajo in presojujejo kakovost in učinkovitost komunikacije v konkretnih življenjskih okoliščinah;
- razlikujejo različne načine reševanja medosebnih konfliktov in presojujejo njihove posledice;
- razvijejo sposobnost za razumevanje konfliktov in njihovo razreševanje;

- *prepoznajajo prepričanja, stališča in predsodke, ki vplivajo na vedenje in komunikacijo.*

VSEBINE

- Učinkovita komunikacija
- Reševanje konfliktov
- *Prepričanja, stališča, predsodki in njihove vloge v konfliktu*

3.2 Posameznik in skupnost

3.2.1 Oblike družbene organiziranosti

CILJI

Dijaki:

- poznajo različne oblike organiziranosti civilne družbe in njihovo vlogo v današnjem času;
- razumejo pomen solidarnosti za družbo;
- *razumejo odnos med državo, tržnim sektorjem in civilno družbo.*

VSEBINE

- Oblike organiziranosti civilne družbe (nevladne organizacije, prostovoljsko delo, družbeno koristno delo, civilne iniciative, upori itn.)
- Vloga civilne družbe, nevladnih organizacij, prostovoljnega dela, družbeno koristnega dela v našem času
- Vsebine delovanja organiziranega prostovoljstva
- Solidarnost in socialni kapital
- *Odnos med državo, tržnim sektorjem in civilno družbo*

3.2.2 Skupina, socialna mreža in skupnost

CILJI

Dijaki:

- znajo razlikovati med pojmi posameznik, skupina, skupnost in družba;
- spoznajo pojem socialna omrežja in njegov pomen za posameznika;
- *primerjajo posameznikovo delovanje v formalnem in neformalnem okolju.*

VSEBINE

- Skupina in odnos med posameznikom in skupino
- Skupnost

- Socialna omrežja
- *Dejavniki, ki vplivajo na posameznikovo vključevanje v skupine*

3.2.3 Potrebe posameznikov, skupin in skupnosti ter viri za pokrivanje potreb

CILJI

Dijaki:

- prepoznavajo ranljive in prikrajšane skupine in njihove potrebe;
- poznajo neskladje med formalno zagotovljeno enakostjo in dejanskim položajem posameznikov;
- *poznajo vire za pokrivanje potreb v družini, skupnosti, civilni družbi in državi.*

VSEBINE

- Prikrajšane in ranljive skupine ter njihove potrebe
- Potrebe skupnosti
- Druge potrebe, ki jih pokrivajo organizacije civilne družbe
- *Viri za pokrivanje potreb in viri znotraj civilne družbe*

3.3 Solidarnost v praksi

3.3.1 Priprava in izvajanje solidarnosti v družbi

CILJI

Dijaki:

- prepoznajo potrebe ranljivih skupin, posameznikov ali skupnosti;
- razvijejo sposobnost za načrtovanje in izvajanje solidarnosti;
- izostrijo občutljivost do osebnostnih stisk ljudi;
- se pripravijo za konkretno delovanje.

VSEBINE

- Opredelitev projekta, namenov, ciljev in konteksta ter tehnične informacije
- Odnos med pomočnikom in prejemnikom pomoči (vzpostavljanje delovnega odnosa, dinamika delovnega odnosa)
- Pravice in dolžnosti pomočnikov prostovoljcev
- Pravice prejemnikov pomoči in drugih udeleženi v procesu dela;
- Mogoče težave pri izvajanju projekta

3.3.2 Učinki vzgoje za solidarnost in evalvacija

CILJI

Dijaki:

- analizirajo učinke solidarnosti na različnih deležnikih;
- prepoznajo lastne zmogljivosti in omejitve pri izvajanju;
- analizirajo težave in ovire pri izvajanju solidarnosti;
- izvedejo in prikažejo evalvacijo izbranih primerov.

VSEBINE

- multipli učinki različnih oblik solidarnosti;
- učinki na prejemnike pomoči;
- učinki na pomočnike;
- učinki na skupnost;
- učinki na druge udeležence;
- metode spremljanja in evalvacije.

4 STANDARDI ZNANJA IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

4.1 Standardi znanja

Dijak:

- pozna in razume temeljne pojme in principe socializacije, osebnostnega razvoja, motivacije, komunikacije, delovanja in oblikovanja skupin, družbene organiziranosti, socialnih omrežij in solidarnosti ter jih ustrezno uporablja pri analizi svojega vedenja in vedenja drugih;
- zmore samorefleksijo in uravnavanje lastnega doživljanja in ravnanja v povezavi s primeri iz vsakdanjega življenja (razume svojo vlogo v procesu učenja in sodelovanja, razmišlja o lastnih socialnih veščinah, ovirah in motivih za prosocialno vedenje, izostri občutljivost do osebnostnih stisk ljudi ter vrednoti svoj napredek);
- se aktivno in odgovorno vključuje v izbrano obliko solidarnosti (razvije sposobnost načrtovanja solidarnosti po načelih aktivne participacije vseh deležnikov, uporablja lastne potenciale za organizirano prostovoljstvo, izpolni vse obveznosti, kaže primeren odnos in angažiranost ter analizira učinke solidarnosti vseh udeležencev).

4.2 Minimalni standardi znanja

Vsebinska področja	Minimalni standard znanja
SOCIALIZACIJA IN OSEBNOSTNI RAZVOJ	Dijak: <ul style="list-style-type: none">• zna oceniti vpliv različnih dejavnikov socializacije na človekovo osebnost;• razume pomen temeljnih človekovih čustvenih, odnosnih in psihosocialnih potreb;• pozna pomen prosocialnega vedenja za posameznika, skupino, skupnost in družbo;• pozna osnove komunikacijskih veščin.
POSAMEZNIK IN SKUPNOST	Dijak: <ul style="list-style-type: none">• pozna različne oblike organiziranosti civilne družbe in njihovo vlogo v današnjem času. Dijak: <ul style="list-style-type: none">• razume pojem socialna omrežja in njegov pomen za posameznika;• prepozna ranljive in prikrajšane skupine in njihove potrebe.
SOLIDARNOST V PRAKSI	Dijak: <ul style="list-style-type: none">• odgovorno izvede primer solidarnosti v praksi;• izvede in prikaže evalvacijo svojega primera;• prepozna lastne zmogljivosti in omejitve za prosocialno vedenje.

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 Vrstni red obravnave učnih vsebin

Učni načrt je sestavljen kot kombinacija teoretičnih osnov z uporabo le-teh v različnih življenjskih okoljih.

Teoretičnim osnovam je namenjenih 20 ur predavanj in 20 ur interakcijskih vaj (Socializacija in osebnostni razvoj, Posameznik in skupnost). Obravnavanje vsebin, ki so označene kot izbirne, je prepuščeno presoji učitelja, lahko pa učitelj izbira tudi teme zunaj predlaganega okvira v skladu z interesi dijakov.

Načrtovanju in izvajanju solidarnosti v drugih okoljih, tj. v ustanovah zunaj šole (domovi za starejše občane, osnovne šole, vzgojno-varstvene organizacije, centri za socialno delo, nevladne organizacije, društva itn.), je namenjenih 30 ur. Delo usmerja, vodi in spremlja učitelj, ki uči predmet na šoli, v sodelovanju s kontaktno osebo iz ustanove. S tem lahko pri

dijakih spodbujamo razvijanje prosocialnega vedenja ter spretnosti učinkovitega sporazumevanja, ki vodijo do kakovostnih in odgovornih odnosov v družbi.

Naloge za dijake ne smejo biti prezahtevne in preohlapne. Dijaki morajo pred opravljanjem pridobiti vsa tehnična navodila. V primeru težav pri izvajanju solidarnosti v ustanovah se lahko obrnejo na kontaktne osebe.

Učitelj je v okviru učnega načrta avtonomen pri določanju zaporedja učne snovi. Priporočljivo je upoštevati predlagani vrstni red, da dijaki na začetku pridobijo nekaj teoretičnih osnov, ki so pogoj za načrtovanje in izvajanje solidarnosti. Hkrati pa nekaj učnih vsebin v obliki delavnic in izkustvenega učenja poteka tudi med delom v drugih okoljih, kar dijakom omogoča sprotno predelavo in refleksijo občutij.

5.2 Metode poučevanja in učenja

Učni načrt je zastavljen dinamično in učitelju ter dijakom omogoča aktiven pristop k obravnavi učnih vsebin.

Dijakom izkustvene delavnice (igranje vlog, simulacije, reševanje problemov, interaktivne igre) in delo v drugih okoljih omogočajo refleksijo lastnega izkustva, avtonomijo v razmišljanju ter strpnost v spoznavanju drugačnosti in drugače mislečih.

Izkustvene delavnice naj se izmenjujejo s frontalnim delom pouka.

Predmet je sestavljen iz dela v razredu in individualnega dela posameznega dijaka. Za delo v drugih okoljih se učitelj lahko poveže z zunanjimi organizacijami, ki izvajajo skupnostne neprofitne projekte; praktično delo lahko predlaga tudi dijak sam. Pri izbiri moramo slediti psihofizičnim sposobnostim posameznega dijaka, pa tudi njegovim interesom. Med organizacijami, v katerih lahko dijaki opravljajo delo v drugih okoljih, so poleg že omenjenih ustanov tudi članice Slovenske mreže prostovoljskih organizacij.

Pri delu v drugih okoljih je obveznost in odgovornost učitelja, da zagotavlja dijakom primerno mentorstvo. To vključuje podporo, refleksijo in obvezno usposabljanje ter informiranje za nemoteno opravljanje dela v drugih okoljih. Posebno pozornost zahteva varnost pri delu.

Predlagamo, da je za posamezno opravljanje dela v drugih okoljih podpisan poseben dogovor med šolo in njenim učiteljem, ustanovo ali nevladno organizacijo, v kateri bo potekalo delo, in po možnosti tudi uporabnikom, prejemnikom pomoči. V dogovoru opredelimo vrsto in obseg dela, obveznost dijaka, način usposabljanja, način poročanja in obveznost spoštovanja etičnih načel in pravil organizacije. Del dogovora naj predstavlja tudi dijakova izjava o varovanju osebnih podatkov in podatkov organizacije, do katerih bo prihajal med delom v drugih okoljih.

Pravica uporabnikov je odklonitev pomoči dijaka, s čimer morajo biti seznanjeni vsi. Ravno tako je pravica dijaka do prošnje za drugo delo, če se dogovora ne držijo vse stranke, tudi

uporabnik. V tem primeru naj učitelj naredi posebno evalvacijo skupaj z dijakom in zunanjo ustanovo ali nevladno organizacijo.

5.3 Vrednotenje procesa pouka

Učitelj uporablja in kombinira različne načine vrednotenja procesa pouka: samostojne izdelke dijakov in oceno kakovosti delovanja dijaka, ki jo podata učitelj in morebitna kontaktna oseba.

S samostojnimi izdelki dijakov (referati, seminarske naloge, avtentične naloge, poročila o delu, portfolio) učitelj preverja poznavanje temeljnih pojmov, povezovanje znanja z vsakdanjimi življenjskimi situacijami in veščine samorefleksije po vnaprej določenih merilih.

Učitelj preverja z oceno kakovosti delovanja dijaka obvladovanje njegovega proceduralnega znanja pri opravljanju dela v drugih okoljih. Dijake spodbuja k odgovornemu vedenju, izpolnjevanju obveznosti, povezovalnim navadam (podpiranje, opogumljanje, poslušanje, sprejemanje, zaupanje, spoštovanje), angažiranosti in zavzetosti za prosocialno vedenje.

5.4 Medpredmetne povezave

Vsebine, ki so vključene v učni načrt, so interdisciplinarne in se lahko povezujejo s spoznanji psihologije (razvoj osebnosti, psihosocialne potrebe, prosocialno vedenje), sociologije (socialne skupine, civilna družba), pedagogike ter filozofije.

Pomembno je sodelovanje z zunanjimi ustanovami in nevladnimi organizacijami, ki dijakom dajejo dodatna znanja in usmeritve ter podporo pri načrtovanju in izvajanju solidarnosti.

6 MATERIALNI POGOJI

Teoretični del pouka naj poteka v učilnici, ki je opremljena z didaktičnimi gradivi in pripomočki ter s sodobno informacijsko tehnologijo. Ta omogoča iskanje informacij po spletu, komuniciranje s pomočjo spletnih storitev, uporabo spletnih slovarjev in drugih baz podatkov ter projekcije seminarskih nalog. V učilnici je priporočljiva tudi priročna knjižnica z ustrežno literaturo za učitelje in dijake.

Za uresničitev vseh ciljev izvajamo del učnega načrta v različnih avtentičnih okoljih v izbranih ustanovah zunaj šole, s katerimi se učitelj dogovori za sodelovanje in ki lahko zagotovijo ustrezne pogoje (zunanji mentor).

7 ZNANJE IZVAJALCEV

Učitelj izbirnega predmeta vzgoja za solidarnost mora imeti znanja, kot jih mora imeti učitelj psihologije, sociologije ali filozofije ali svetovalni delavec v izobraževalnih programih gimnazije.

Glede na raznolikost vključenih vsebin lahko del predmeta izvaja tudi tim učiteljev.